

הלכות נטילת ידים שחרית סימן ד

ביאורים ומוספים

להקדים ליטול את ידיהם לפני שהגיעו לכלל נגיעה.

[משנ"ב ס"ק ט]

גם טוב להדיח פיו⁽²⁰⁾.

[משנ"ב ס"ק יא]

שקרום רעה השורה על הידים יוכל להזיק לאלי האצבעים⁽²⁴⁾.

(24) ואם נוגע באיברים אלו על ידי בגד, כתב לקמן (סי' מו ס"ק ו) שאינו מזיק.

[משנ"ב ס"ק יד]

ואם נגע במאכל קדם שנטל ידיו, אין לאסור המאכל עלידי זה, אכל לכתחילה מאד יש להזהר שלא לגע אף בשום מאכל. ואם נגע באכל, ידיהם של פועלים⁽²⁵⁾.

(25) ואם נגע בפירות וירקות שדרך קלפם, הורה הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פ"ב הע' כה) שגם בציור כזה צריך הדחה של פועלים.

ולענין שאר דברים אשר שורה עליהם רוח רעה, כגון שום קלוף, בצל קלוף או ביצה קלופה שעבר עליהם לילה, שאסור לאוכלם משום רוח רעה וכמבואר בגמרא נדה יז. א. כתב הארצות החיים (סי' לב) שלא מועיל להדיחם של פועלים, כיון שאין לדמות רוח רעה אחת לרוח רעה אחרת. עוד כתב שם, שהדחה של פועלים אינה מועילה אלא לדבר יבש. אבל לא לדבר לח.

והשדי חמד (כללים מערכת הלמד כלל קמא אות לא ד"ה העולה) הביא את דברי המשנ"ב בשם הארצות החיים, והסתפק אם מועילה הדחה אף לשאר רוח רעה, וכתב שגם אתרוג שהיה תחת המיטה אפשר שיש לו תקנה להדיחו של פועלים.

[משנ"ב שם]

וכן אין לשנות עשן טבא"ק קדם נטילת ידים⁽²⁶⁾.

(26) מקור דבריו הוא בארצות החיים בשם מנחת אהרון, שכתב שטעם האיסור הוא משום שנוגע באפו, וגם משום שמטמא את הטבק הנשאר בקיפסה.

[משנ"ב ס"ק טז]

אכל היכא דאפשר טוב להקפיד⁽²⁷⁾.

(27) ולגבי דין חציצה, כתב הא"א (ביטשאטש, ס"א) שיש לעיין אם הוא שייך בנטילת ידים שחרית, ולכתחילה טוב לחשוש. ובמהדור"ת (סי' שמג, ס"א) כתב שבנטילת ידים שחרית לא שייך כל כך חציצה כמו בנטילת ידים לסעודה. ודעת שו"ע הרב (סידור הל' נטילת ידים שחרית) שיש להזהר מחציצה בנטילת ידים שחרית. והחזו"א כתב (קובץ איגרות ח"א סי' ד) שצריך לתת לב להזהר מהמפסידים הסגוליים שלא להקל בדיני נטילה ידים המבוארים בשו"ע, ומאוד הדמירו בזה כמבואר בשו"ע או"ח סי' ד, ומן דקדוק ההלכה שלא יהא חציצה. ולגבי המגדל ציפורניו לצורך [כגון עשיית תשובה], כתב בשו"ת שלמה חיים (סי' תתשעז) שאין בכך משום חציצה לנטילת ידים של שחרית.

(20) ובטעם הדבר כרה להלן (ס"ק לו) בשם הב"י, שצריך להזכיר את השם הגדול בקדושה ובטהרה. עוד כתב שם, שאם הוא איסטניס ואינו רוצה להכניס את המים לפיו משום שאינם זכים וצלולים, אין הדבר מעבבו מלברך.

[משנ"ב שם]

ובתענית צבור לא ידיח⁽²¹⁾.

(21) ואפילו מי שדרכו לרחוץ את פיו כל יום בשחרית, כתב השו"ע לקמן (סי' תקסז ס"ג) שלא כשר לעשות כן. וכשמצטער מכך שלא שוטף פיו, כתב המשנ"ב שם (ס"ק יא) שיש להתיר, רק יזהר ביותר לכפוף ראשו ופיו כלפי מטה שלא יבוא לגרונו. ואפילו בתשעה באב כתב שם, שיש להתיר במקום צער גדול, וביום הכיפורים יש להחמיר גם בזה.

ולרחוץ את פיו בשחרית בתענית יחיד, התיר השו"ע לקמן (שם) למי שדרכו לרחוץ את פיו כל יום בשחרית. אפילו ביותר מרביעית מים כאשר פולט את המים, וביאר המשנ"ב שם (ס"ק יב) שהוא משום שמתכוין לרחוץ את פיו ואינו מתכוין לטעום ואין הנאתו מרביעית, ודוקא במים מותר, אבל בשאר משקים יש להחמיר ביותר מרביעית, ובמשקה שאינו טוב לשתייה כגון חומץ, מותר כמו במים.

[משנ"ב ס"ק י]

ובספר מעשה רב כתב: ארבע פעמים, שלש פעמים להעביר רוח רעה והרביעית להעביר המים שנטמאו⁽²²⁾.

(22) ולענין סירוגין בנטילה רביעית, הורה הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פ"ב הע' לא) שמנהג העולם הוא ליטול גם נטילה זו לסירוגין, אולם מדינא מסתבר שאין צריך.

[משנ"ב שם]

גם יש להזהר שהקטנים יטלו ידיהם בשחרית, כי נוגעים במאכל⁽²³⁾.

(23) ונגיעה במאכלים על ידי קטן שלא הגיע לחינוך, כתב השו"ע הרב (מהדור"ת ס"ב) שנהגו להקל בה [והוסיף שמי שנזהר מנגיעה של קטן כבר מיום המילה, קדוש יאמר לו]. והיעב"ץ כתב (סידור בית יעקב הנהגת הבוקר סדר קימה אות יד) שאף שנהגו להקל בנגיעת קטן כל זמן שלא הגיע לחינוך, מ"מ יש להחמיר בה אפילו מיום המילה, ויש אומרים שהיא אסורה מן הדין.

ודעת הגרי"ש אלישיב (פניני תפילה עמ' סד) שיש להקפיד ליטול ידיו של הקטן מוזמן שמתחיל ללכת. ובקונטרס מצות חינוך ואיסור שקר (סי' ד) מובא בשמו, שראוי ליטול לקטן את ידיו מהגיל שבו הוא מבין מה שמדברים עימו. והגר"ח קניבסקי (דעת נוטה עמ' קמא) הורה שראוי שיתלו ידיהם מאז שנוגעים בידיהם במאכל או בפה או בעיניהם. ובשם החזו"א הביא (שם הע' 325) שיש

יום א' ט"ז ניסן תשע"ה

ט באר הנולה

הלכות נטילת ידים שחרית סימן ד

ב (ח) *ידבקדק (ט) לערות עליהן מים (ו) (ז) (י) שלש פעמים, להעביר רוח רעה ששונה עליהן: ג [*] "לא יגע בידו (יא) קדם נטילה לפה ולא להטם ולא לאזנים (יב) ולא לעינים: ד (יג) ואפלו מי שנטל ידיו לא ימשמש בפי השבעת תמיד, מפני שמביאתו לידי תחתונות. ולא יגע במקום הקנה, שמשמוש היד מזיק לחבורה: ה *לא יגע בגגית שער, שמשמוש היד (יד) מפסיד השער: ו (טו) *טאין צריך רביעית לנטילת ידים לתפלה: ז *טוב להקפיד בנטילת ידים שחרית בכל הדברים המעצבים בנטילת ידים לסעודה. הגה מיהו (טז) אינו מעבב (יז) לא כלי ולא (יח) [ז] בזה גברא *וישאר הדברים הפוסלים בנטילת הסעודה (מודכי ריש פרק אלו דברים, תשובת רשב"א סימן קצא): ח ינטילת

שערי תשובה

י"ח נטילה בראשונים, ואע"ג דלא ברך אז מכל מקום כיון שגבר כחה הר"ר ע"י נטילה הראשונה שוב לא יכול לברך על נטילה זו וצננו, ועל נטילה ראשונה חלה שפא. וצנן באר סימן קכ"ט יב. וצנן לקמן סימן קנ"ו לענן נט"ל לסעודה אם וברך אחר הנגוב, דעת הט"ו שלא יברך. ומכ"ש פא: [ז] ב"פ. עבה"ט שצריך לטל עד פרק הנדון. וכתב בשלמ"צבור: אם לא הכניז לו רק כעט מים שאין בהם כשעור לטל בהו עד הפרק ג"פ כל יד, יכול לטל רק עד קשרי אצבעותיו דומיא דיוה"כ ומברך עמ"י, וכן יש להקל להולכי דרכים בזמן שהם לחץ. וצנן באר סי' ד סי"ה וביסמין קכ"ט סי' ד, ע"ש: [*] לא יגע. וכתב במח"ש ש"ש לא יגע לפה או להטם, אפלו מבחין איכא קפידא, ודלא כמ"ש מור וקציעה, וכן נראה מהפרישה, ע"ש. ובשלמ"צבור פתב ג"כ פן בשם מאמר מרדכי סימן מו: [ז] כח גברא. עבה"ט. וכתב שלמ"צבור, שלש"י שחרית אין להקפיד על מים מגילין אפלו במקום דשכיתים נחשים, שלא אטרום אלא לשתיה. אף ביו"ד סי' קטו פתב בבאר היטב שם בשם הגאון מהר"ר שעפסיל ד"ל, שאין לחזק כ"א במים מקשים כל

באר הנולה

משנה ברורה. וצנן בשערי תשובה שכתב, שמי שזוהג בהשלחן צורף ונטל כלי ברכה, ואחר כך נדמנו לו מים כשרים. נחזר ונטל כלי ברכה. ולפי מה שכתבנו לעיל בשם התי"אדס יוכל לתן עצמה שלא יפסיד הברכה, דהינו שקדם התפלה ונטל מים וישפשה או יצשה צרכיו. ואחר כך יטל ידיו במים הכשרים ויכול לברך. ומהפרימגדים סעיף קטן ה משמע גס"פן דקשננומנו לו אחר שעה נשמים מים כשרים ויכול לברך על נטילת ידים. וטוב לעשות כמו שכתבנו: * ידבקדק לערות עליהן מים שלש פעמים. צנן משנה ברורה. ובד"עכד אפלו לא נטל רק יד אחת לבר, סר רוח רעה מאותו היד (ארה"ח): * לא יגע בגגית. רוצה לומר, אחר נטילה, ומשום קלקול השער: אבל בקדם נטילה לא ארי מאומה. אמנם בב"ח וט"ז ובאור הגר"א הספיקו דקדם נטילה אסור לגע בגגית של שער מפני שער ידיו יוכל להכניס רוח רעה לתוך השער, ומזיק אחר כך להשתות. ולדבריהם פשוט דאפלו בד"עכד יש לזהר מאד מלשתות השער הזה, וגם התי"אדס הביא זה להלכה לאסור. אמנם בספר ארצות החיים מסיק להקל בד"עכד, וצריך עיון למעשה. ולענן שאר אכלין אם יגע קדם נטילה, יש להקל בד"עכד, פן פתב התי"אדס וכן העתקתי במשנה ברורה: * אין צריך וכו'. צנן משנה ברורה. וכן פדיו, אחרי דהר"א מחמיר גם לענן ברכה וקמו שכתב הגר"א, וגם הפרישה מחמיר מחמת זה לענן הברכה. ואף דאשר פוסקים לא מחמירין כותיהו. מכל מקום לכתחלה נכון להקפיד בזה, וכן משמע מהפרימגדים סעיף קטן ד: * טוב וכו' המעצבים. נראה דדברים שאין בנטילת ידים רק וזירות לכתחלה, אין צריך כאן לזהר בזה, וכן פתב הפרימגדים: * וישאר הדברים וכו'. צנן בגמ' אברהם סעיף קטן ג ובפרימגדים שמכאור דבריו, דכוננת הרמ"א בזה רק לענן אם המים פחות מרביעית, אבל אם המים כנצמם פסולין מחמיר הרמ"א כה"ש אומרים הנ"ל שלא לברך עליהו. ומבאר הגר"א שער הג'ה זו משמע דמפרש להרמ"א דסבירא לה בד"עכד אינו מעבב כלל בשום דבר, וכן באמת משמע פשוט דלשנא דהרמ"א: אמנם לא העתקתי כל זה במשנה ברורה, משום דלדינא אין נפקא מפה בזה, דכבר העסקנו שם בסעיף קטן ז

שער הצינן

(יא) אחרונים: (יב) שערי תשובה וארצות החיים: (יג) כגן אברהם: (יד) באר היטב, והוא בסי"ז: (טו) באר היטב: (טז) מגן אברהם וסי"אדס ודבריהם: (יז) פרימגדים: (יח) ארצות החיים: (יט) הגר"א ותי"אדס: (כ) התי"אדס: (כא) ארצות החיים: (כב) ארצות החיים: (כג) הפרימגדים בסעיף קטן ד ושי"א: (כד) הגר"א ופרימגדים שם: (כה) מגן אברהם: (כו) התי"אדס:

תרגום: 1 משאבת מים.

באר היטב

(ו) ג"פ. אפי' שופך הרבה כפ"א אינו מועיל, כי אין הרוח הולך אלא בג"פ דהינו פסב א' על יד ימין ואח"כ על יד שמאל עד ג"פ בסרוגין. כשנותן מים על יד ימיןו ככל פעם יאמר היד הגדולה וביד שמאל היד הקטנה. ובשמשפשה הידים יחד יאמר ג"פ יד הקטנה. ובשמשפשה ידיו לרחץ פניו יאמר ידו גלילי וזהב וגו'. כשרוחץ פניו יאמר ראשו קתם פו וגו'. וכשרוחץ את עיניו יאמר עיניו כיונים וגו'. כשרוחץ לחניו יאמר לחניו כפרות הבשם וגו'. כשרוחץ שפתותיו יאמר שפתותיו ששנים וגו'. וכשנגבב פניו יאמר ופניהם פני אדם ופני ארנה אל הימין לארבעתן, ובהו ימצא חן בעיני כל רואיו. צריך להזהיר לנשים שיהיו בנטי"ג בסרוגין, שלא יטמאו המאכלים: וצריך לשלם עד פרק הודו. וצריך לפשט הכפות לקבל השנהרה כמי שרוצה לקבל דבר, ויגביהם כנגד הראש. גם ידים פיו, חוץ בתענית צבור: (ז) כח גברא. ר"ל בד"עכד, אבל

משנה ברורה

ידים. וצנן לקמן בסעיף ז ובמשנה ברורה סעיף קטן טז: **ב (ח) ידבקדק.** כי חוץ מהטעמים הנזכרים בסעיף קטן א שצריך לטל ידיו לתפלה, צריך לטל גם משום רוח רעה השורה על הידים; אף (יא) היכא דנטילה הוא משום רוח רעה לבר לא היו מתקנים על זה ברכה, לכן אנו צריכים גם לטעמים הנ"ל: **(ט) לערות עליהן.** וישלם לכתחלה עד פרק הנדון. ואם אין לו מים, (יב) די עד קשרי אצבעותיו. וצריך (יג) לפשט הכפות כמי שרוצה לקבל דבר, ויגביהם כנגד הראש. גם (יד) טוב להריח פיו⁽²⁰⁾, (טו) ובתענית צבור לא ידח⁽²¹⁾: **(י) שלש פעמים.** ואפלו שופך הרבה כפעם אחר אינו מועיל, כי אין הרוח הולך אלא בשלש פעמים, דהינו פעם אחת על יד ימין ואחר כך על יד שמאל, עד שלש פעמים (טז) בסרוגין. ובספר מעשה רב פתב: ארבע פעמים, שלש פעמים להעביר רוח רעה והרביעית להעביר המים שנטמא⁽²²⁾. צריך להזהיר לנשים שיהיו בנטילת ידים שלש פעמים בסרוגין כמו האנשים, וגם פי הם מתקנות המאכלים, שלא יטמאו בידיהם. (יז) גם יש לזהר שהקטנים ישלו ידיהם בשחרית, כי נוהגים במאכלים⁽²³⁾. ובגניעת צבורים במאכלים בלא נטילה ידים אין לחש, דלא מקבלי טמאה: **ג (יא) קדם נטילה.** מפני שהרוח רעה השורה על הידים יוכל להזיק לאלו האברים⁽²⁴⁾: **(יב) ולא לעינים.** ויש לזהר (יט) אפלו על גבי עיניו מבחין אם אפשר לו: **ד (יג) אפלו וכו'.** וקדם נטילה (יט) יש אסרין מלגע בפי השבעת אפלו במקרה, וכן לאמה במקום הנקב אפלו אם הוא נשוי, וכן פתא אונא במקום נקב הקנה, כי אז יוכל הרוח רעה להזיק לכל נקב שבגוף: **ה (יד) מפסיד השער.** ואם נגע במאכל קדם שנטל ידיו, (כ) אין לאסור המאכל על ידי זה, אבל לכתחלה מאד יש לזהר שלא לגע אז בשום מאכל. (כא) ואם נגע באכל, ידחנו שלש פעמים⁽²⁵⁾. וכן אין לשתות עשן טבא"ק קדם נטילת ידים⁽²⁶⁾: **ו (טו) אין צריך.** רוצה לומר, דיעבד אין מעבב הברכה ומברך על נטילת ידים, אבל לכתחלה טוב להקפיד שיהיה לו גס"פן רביעית, וקמו שכתב בסעיף שאחר זה, דקאי גם על שיהיה לו רביעית, וקמו שכתבו (ג) האחרונים: **ז (טז) אינו מעצב.** רוצה לומר (כד) דיעבד לענן הברכה, ויכול לברך על נטילת ידים, או אפלו לכתחלה היכא דאי אפשר בענן אחר, אבל (כה) היכא דאפשר טוב להקפיד⁽²⁷⁾: **(יז) לא כלי וכו'.** רוצה לומר דמהגני (יט) אף להעביר רוח רעה. ולכן אם אין לו כלי שלם, מתר לטל מקלי נקוב וכן מפלומ"פ אף שאין פאן כח גברא, מבבאר לקמן

הלכות נטילת ידים שחרית סימן ד

ידים שחרית אין נוטלין על-גבי (ט) [ח] קרקע, אלא לתוך (יט) כלי: ט למים של נטילת ידים שחרית אסור להנות (כ) מהם, ולא ישפכם בבית ולא במקום שעובדים שם (כא) בגני-אדם: י' נוטל כלי של מים כדי ימינו (כב) ונותנו ליד שמאלו, כדי שיריק מים על ימינו תחלה: י"א (כג) לא יטל (כד) ממי שלא (ט) נוטל ידיו שחרית: י"ב אם שפך ידיו לתוך כלי של מים, עלתה לו נטילה (כה) לקריאת שמע (י) ולהתפלל (כו) "אכל לא לרוח (יא) רעה שעליהן. אם שפך ידיו בג' מימות (יז) מחלפים, יש להתספק אם עלתה לו להעביר רוח רעה שעליהן: י"ג אם היה (יג) [יג] געור (כז) *כל הלילה, יש להתספק אם צריך לטל ידיו שחרית (כח) להתפלל ולהעביר רוח רעה מיניו: הגה (כט) *ויטלם (יד) (ל) בלא ברכה (הרא"ש כלל ד ורשב"א סי' קצא): י"ד השכים

באר היטב

היכא דאפשר טוב להקפיד, מ"א: (ט) קרקע. לפי שרית רעה שיהיה עליהן. אפי' ע"ג קיסמין אסור, אלא דוקא בכלי: (ט) נוטל. דכתיב והזהר השומר על השמא. וכתב הש"י: ונ"ל דה"ה בנטילה דאכילה, וכ"ש הוא, ע"ש. וס"ה ובעל יד-אשרן נע"ת כתבו בנטילה לאכילה אין להקפיד בזה כלל, ע"ש. וכל זה שלא יושפו לו על ידיו, אכל להביא לו מים מטר אפילו בנטילה דשחרית, מ"א: (י) ולהתפלל. ויברך כמ"ש סעיף כב, ועין מש"ש: (יא) רעה. דלרית רעה צ"ע ערוי ג"פ דוקא, ושכשוף בכלי אפילו ק' פעמים לא חשיב אלא א', שמיד נטמא המים. מש"ה נספח אח"כ במימות מחלפים, דאפשר דלאו דוקא ערוי צ"ע להעביר רוח רעה ואפי' רחיצה סגי, או דבעינן דוקא ערוי מפלי: (יז) מחלפים. וה"ה בנהר, דקמא קמא אודי והו' והני אחרני נגהו. ונ"ל דה"ה במקנה, דכעור לא חשיבין שנגע במקום מטנף, וגם לא: עשה ביה תדשה: (יד) בלא ברכה. ב"ח הקרי' להוכיח דילול ויברך, והמ"א סותר ראיתו, ע"ש וע' יד אהרן:

משנה ברורה

בהלכות נטילת ידים. אכל אם שפך ידיו במים לא מהני לרוח רעה ויברקלמן: ח (יח) קרקע. ואפילו (כו) על-גבי קיסמים אסור⁽²⁸⁾, מפני שרית רעה שורה עליהם⁽²⁹⁾: (יט) כלי. וטוב (כח) שפיצת שני פלים מראשיתו, אחד מלא ואחד ריקן⁽³⁰⁾: ט (כ) מהם. על-כן (כט) לא יתנב לפני בהמתו⁽³¹⁾: (כא) בגי אדם. פי יוכלו להנות על-ידי הרוח רעה⁽³²⁾ וישפכם (ל) במקום מדרון או בעפר תחתו⁽³³⁾: י' (כב) ונותנו. כדי שיתגבר ימין שהוא חסד על שמאל שהוא דין. וגם (לא) באשר אולין בהר ימין דעלמא: י"א (כג) לא יטל. ורצה לומר (לג) לשפך לו על ידיו⁽³⁴⁾, אכל להביא לו מים מתר: (כד) ממי שלא וכו'. ובנטילה לאכילה (לג) רשאי לטל ממי שלא נוטל ידיו⁽³⁵⁾: י"ב (כה) לקריאת שמע ולהתפלל. ויכול לברך (לד) על נטילת ידים, דאמרין בכור 'ורחצו ממנו' ולא בהוכו, הא בעלמא אפילו בתוכו: אכל (לה) להעביר הרוח רעה בעי ערוי ג' פעמים דוקא, ושכשוף בכלי אפילו מאה פעמים לא חשיב אלא אחד, שמיד נטמא המים והן כמו שופכין. ומשום הכי נספח אחר-כך במימות מחלפים. דאפשר דלאו דוקא ערוי בעינן להעביר רוח רעה ואפילו רחיצה סגי, או דבעינן ערוי מפלי על ידיו. וכתב הפר"מגדים, דלפי זה אם תחב ידו בנהר שלש פעמים או בשלג המנח על הא"ץ בשלשה מקומות מחלפים, אפילו הכי לא מהני רק לתפלה ויכול לברך על נטילת ידים, אכל ספק אם מהני להעביר רוח רעה, דאולי בעינן לזה ערוי מפלי⁽³⁶⁾. והאמצות-החיים ולבושי-שנד פסקו דבנהר וכן בשלג ובמי-מקנה מהני אף להעביר רוח רעה, ואפילו אין בהם ארבעים סאה, ועין שם עוד באמצות-החיים: (כו) אכל לא וכו'. על-כן יראה לטל פעם שנית מן כלי אפילו אחר התפלה: י"ג (כז) כל הלילה. ואם ישן במקצתה, לכלי עלמא צריך לטל ידיו בברך פדיו: והיא שלשן שנה קבע על משתו⁽³⁷⁾, ומשום דסתם ידים עסקניות הן ובדאי נגע במקום מטנף, אכל אם ישן שנת ערואי, להרא"ש (ל) דינו בזה באילו לא ישן כלל: (כח) להתפלל ולהעביר. דהינו (ל) לתפלה יש ספק אם הטעם של נטילת ידים שחרית בהרש"ב לעיל במשנה ברורה סעיף קטן א, ואם-כן אף-על-גב דהשתא לא נעשה בריה תדשה, לא פלוג רבנן וצריך נטילה, או שמא עקר הטעם בהרא"ש שם, ובנעור ולא נגע במקום מטנף אין צריך נטילה. ולהעביר הרוח רעה יש גס-בן ספק, אם בעלמא השנה גורם הרוח רעה, ואם-כן אפילו ישן ביום שונה רוח רעה וצריך לטל ידיו, ונעור בלילה אין צריך לטל ידיו, או הלילה גורם הרוח רעה, ואם-כן יהיה הדין בהפוך: (כט) ויטלם. ורצה לומר (ל) שלש פעמים מחמת ספק⁽³⁸⁾, וכן בשני הסעיפים שאחר זה: (ל) בלא ברכה. יש (ל) מהאחרונים שחולקין על הכרעת הרמ"א בזה וסוברים דצריך לברך, (מ) ויש שמסכימים עמו. וכל זה בלא עשה צרכיו, אכל אם עשה צרכיו וכן צריך לטל ידיו ולברך. וכן נכון לעשות להתחלה במי שגעור כל הלילה, בגון כליל שבוטות, (מג) יעשה צרכיו או יטיל מים וישפך, שאז לכלי עלמא יתחייב לברך, שער הציון

(כ) מגן-אברהם: (כח) אמצות-החיים בשם הותר: (כט) דרך החיים: (ל) פרימגדים: (לא) אמצות-החיים: (לג) אחרונים: (לד) פרימגדים ושי"א: (לז) פרימגדים כשקצות וזה, וכן משמע בבית-יוסף: (ל) בית-יוסף ופרימגדים: (ל) בית-יוסף וט"ו: (למ) אחרונים: (לנ) ב"ח, וכן כתב בס' מצשה רב: (מ) עין בשערי-תשובה ובאמצות-החיים: (מל) אליה רבה ודרך-החיים ותושי' ר' עקיבא איגר ואמצות-החיים ושי"א: (מנ) אמצות-החיים:

שער הציון

(כ) מגן-אברהם: (כח) אמצות-החיים בשם הותר: (כט) דרך החיים: (ל) פרימגדים: (לא) אמצות-החיים: (לג) אחרונים: (לד) פרימגדים ושי"א: (לז) פרימגדים כשקצות וזה, וכן משמע בבית-יוסף: (ל) בית-יוסף ופרימגדים: (ל) בית-יוסף וט"ו: (למ) אחרונים: (לנ) ב"ח, וכן כתב בס' מצשה רב: (מ) עין בשערי-תשובה ובאמצות-החיים: (מל) אליה רבה ודרך-החיים ותושי' ר' עקיבא איגר ואמצות-החיים ושי"א: (מנ) אמצות-החיים:

ל שם בזהר מ' שם פרשת מקץ על פסוק ויגד יוסף את אחיו ג שם פרשת וישב ס שם בחשבות הרשב"א ובית-יוסף לעת הטור ע ב"ח יוסף לדעתו פ גם זה שם צ בית-יוסף גם לעת הרא"ש ק ארחות חיים

שערי תשובה

הלילה אפילו הנזכר כ"ש הנזכר פיר: וע"ש בהג"ה שכן משמע מסדה"י שהביא בנתי"ג. אף במדינתנו לא פקד אפילו כלל ואפילו להקטת פיו וכ"ש לנטילה ידים: [ח] קרקע. עכ"ה. וכתב בכרפ"יוסף שפנתג הברדים אל דבר ה' שלא לקרות ולברך נגד המים שנטלו בהם שחרית, וכן היה נוהג הגאון מופת הדור מוהר"ר חיים אבולעפא ז"ל: [יג] נעור. בכרפ"יוסף כתב שדעת מהר"ח כ"ז, כשנעור כל הלילה אין ר"ר שיהיה, וכן אם נוטל ידיו קדם עה"ש, וכ"כ בספר דרך-חיים בשם הגאון והרמ"ז. אף בשינוי-ברכה הביא בשם ספר חרומה תדשה כתי' דיש לו לטל שנית, דלילה פוטל בנט"ו בדרך שפוטל בקדוש יום ונגלים, ע"ש. לכן נראה להג' כמ"ש הרמ"א שישלם בלא ברכה, וכ"כ לקמן סי' תצד לענין הנעורים כליל שבוטות. ויבטא"ש שם: יט ט"ס, שכתב גבירי"ד, וצ"ל בס"י ד סעיף יג, ע"ש:

הטעם הוא מפני שמיד נטמא המים, וזה לא שיהיה במקומו, ואם תוחב ידיו לתוך השלג בג' מקומות נמי מהני. עין עטרת זקנים ובעי' ובמ"א ס"ק י': (יג) נעור. דכנעור לא חשיבין שנגע במקום מטנף, וגם לא: עשה ביה תדשה: (יד) בלא ברכה. ב"ח הקרי' להוכיח דילול ויברך, והמ"א סותר ראיתו, ע"ש וע' יד אהרן:

באר הגולה

דהאחרונים אינם סוברים קשיא-אומרים ה"ל: * אם היה נעור וכו'. עין במשנה ברורה סעיף קטן כח. וכן אם ישן בלילה בבית-ימים, שבוטא לא נגע במקום מטנף, אין צריך להרא"ש לטל ידיו בברך, רק משום רוח רעה וכלי ברכה (פמ"ג ואחר"ה): * כל הלילה. עין משנה ברורה סעיף קטן כז. ואם היה ישן בתחת הילה וגם נוטל ידיו כדי להעביר הרוח רעה, נראה לי דלהרשב"א צריך עוד הפעם בברך לטל ידיו לתפלה ובברכה, ולא שיהיה לומר דבר נעשה בריה תדשה ששם בתחת הילה⁽³⁹⁾, דכתיב תדשים לברקם וגו': וכן כדי לצאת דעת הרא"ש לדרישה אין צריך שוב לברך בברך, גם בזה יעשה צרכיו קדם התפלה ויתחייב לטל ולברך לכלי עלמא: * וישלם בלא ברכה. עין במשנה ברורה סעיף קטן ל בשם הסכמת אחרונים, וטעמם הוא משום דלהרא"ש הטעם שצריך לברך שחרית משום שנינו אינם נקיות: ואף שיתפלת מנחה קמא לן בסימן ו סעיף א דאין צריך לברך אף כשנוטל ידיו משום שאינם נקיות, מכל מקום בשחרית תקנו חכמים שחייב לטל ידיו וצריך לברך, אם-כן אם עשה צרכיו או נגע במקום מטנף צריך לטל להרא"ש, וגם להרשב"א שכתב הטעם לנטילת שחרית טעום דנעשה בריה תדשה, צריך לברך אף בנעור: אחד, דלא פלוג. ועוד, דעל חדוש העולם צריך לברך אף שלא נהנה, כמו שכתב

